

دانستنی های قرآن

نام قرآن

چرا به کتاب آسمانی مسلمانان «قرآن» می گویند؟

کلمه ی «قرآن» به معنای «خواندن» است و از آن جا که باید با خواندن آیه های قرآن کریم، با راه های سعادت آشنا شویم، به این کتاب «قرآن» گفته می شود.

چرا به قرآن می گویند کتاب آسمانی؟

کتاب هایی که ما می شناسیم، دو گروهند: گروهی که به دست انسان ها نوشته شده اند و نتیجه ی فکر و دانش مردم اهل زمین هستند؛ مانند گلستان سعدی، شاهنامه فردوسی، امثال و حکم دهخدا و ...

و گروه دیگری از کتاب ها که تعدادشان خیلی کم است و از طرف خدا فرستاده شده اند و پیامبران آن کتاب ها را برای مردم خوانده اند؛ مانند: قرآن، تورات، انجیل و ...
به گروه دوّم می گویند کتاب های آسمانی؛ یعنی این کتاب ها از جایی بسیار بالاتر از فکر ما انسان ها، یعنی از طرف خداوند، آمده اند. اگر می گویند قرآن کتاب آسمانی است، به این خاطر است که همه ی سوره ها و آیه های آن سخن خداوند و از سوی اوست.

فرق قرآن کریم با قرآن مجید چیست؟

قرآن کریم و قرآن مجید فرقی با هم ندارند و منظور از این دو نام همان کتاب آسمانی مسلمانان است. کلمه ی «مجید» و «کریم» هر دو صفاتی برای قرآن هستند. ما دو قرآن نداریم که یکی کریم و یکی مجید باشد. این درست مثل آن است که ما یک گل را نشان دهیم و یک بار بگوییم: «این گل قرمز است» و بار دیگر بگوییم: «این گل زیباست»؛ ما در این دو جمله، درباره ی یک گل سخن می گوییم که هم قرمز است و هم زیبا. قرآن هم یکی بیشتر نیست؛ اما هم مجید است و هم کریم.

آیا قرآن به جز مجید و کریم، صفت های دیگری نیز دارد؟

آری، در خود قرآن و نیز در سخن چهارده معصوم (ع) صفات زیادی برای قرآن شمرده شده است که بعضی از آن ها عبارتند از: حکیم (محکم و استوار)، مبارک (پر خیر و برکت)، عزیز، مبین (روشن و آشکار)، بشیر (بشارت دهنده)، هادی (هدایت کننده)، موعظه (پند) و شفا.

نازل شدن قرآن

این که می گویند «قرآن نازل شده»، یعنی چه؟

«نازل شدن» یعنی از بالا به پایین فرود آمدن. نازل شدن قرآن هم یعنی قرآن از طرف خدای بزرگ و بلند مرتبه برای راهنمایی انسان ها فرستاده شده است؛ برای همین هم یکی از نام های قرآن تنزیل (نازل شده) است.

چرا اوایل نزول قرآن، حضرت محمد (ص) بلافاصله آیه های نازل شده را تکرار می کرد؟

رسول خدا (ص) به حفظ و نگهداری آیه های قرآن اهمیت بسیاری می داد. او آیه های نازل شده را به سرعت تکرار می کرد تا یارانش بی کم و کاست آن آیات را بنویسند. خدای بزرگ در آیاتی از سوره ی قیامت، سوره ی طه و سوره ی اعلی، به پیامبر (ص) اطمینان داد که خدا خودش نگه دار آیه های قرآن خواهد بود و قرآن به طور کامل حفظ خواهد شد و دیگر لازم نیست که پیامبر در تکرار آیه ها شتاب کند.

کلمه ی آیه به چه معناست؟

در زبان عربی، کلمه ی آیه به معنای علامت و نشانه است. آیه های قرآن را نیز برای این به این نام می خوانند که هر کدام نشانه ای از هدایت خداوند و درستی سخن حضرت محمد (ص) است. جمع کلمه ی آیه، آیات است. اندازه ی هر آیه را پیامبر (ص) تعیین کرده است.

چرا قرآن یکباره نازل نشد و کم کم و با گذشت زمان بر پیامبر (ص) نازل گشت؟

مردم در روزگار پیامبر (ص) بت پرست و گم راه بودند. آنان دخترانشان را زنده به گور می کردند، به بهداشت و نظافت اهمیت نمی دادند، به شکل بی رحمانه ای با یکدیگر می جنگیدند، از علم و دانش بی بهره بودند، به زنان خیلی ستم می کردند و خلاصه آن که در وضعیّت بسیار بدی به سر می بردند. اگر قرآن و دستورهای خدا یکباره نازل می شد، مردم آن روزگار آن را قبول نمی کردند. خدا آیه های قرآن را به تدریج نازل کرد تا مردم را آهسته آهسته از بدی ها و زشتی ها جدا کند.

کدام سوره دو بار بر پیامبر (ص) نازل شده است؟

سوره ی حمد دو بار بر حضرت محمد (ص) نازل شده است؛ یک بار در مکه و یک بار در مدینه. دو بار نازل شدن این سوره، نشانه ی اهمیّت زیاد آن است.

تاریخ قرآن

آیا حضرت محمد (ص) خودش قرآن را می نوشت؟

رسول خدا (ص) در طول عمر خود هرگز چیزی ننوشت. آن حضرت آیه های قرآن را برای مردم می خواند و گروهی از آنان که سواد داشتند، قرآن را بر روی پوست حیوانات، استخوان های پهن شتر، چوب درختان یا پارچه های ابریشنی می نوشتند. این گروه در تاریخ به «کاتبان وحی» مشهورند. کلمه ی «کاتب» در زبان عربی به معنی نویسنده است.

آیا در زمان پیامبر (ص) که قرآن نوشته می شد، حروف عربی نقطه داشت؟

در آن زمان حروف عربی نقطه نداشت. حدود هشتاد سال پس از رحلت پیامبر (ص)، مسلمانان نقطه را اختراع کردند تا مردم در خواندن آیه های قرآن و تشخیص حروف دچار اشتباه نشوند.

حرکت گذاری قرآن در چه زمانی انجام شد؟

در زمان پیامبر (ص) که هنوز ملت های دیگر با قرآن آشنا نشده بودند، نیازی نبود که روی کلمات قرآن حرکاتی مانند کسره (ـِ) فتحه (ـَ) یا ضمه (ـُ) قرار داده شود. مردم عرب بدون وجود این حرکات هم می توانستند قرآن را بخوانند. اما وقتی مردم کشورهای دیگری مانند ایران نیز مسلمان شدند، لازم بود کلمات قرآن حرکت گذاری شود. این کار حدود چهل سال پس از وفات پیامبر (ص) و توسط یکی از شاگردان حضرت علی (ع) انجام گرفت. نام این شخص «ابو الّأسود دُیّلی» بود.

چرا به جزء ۳۰ قرآن «عمّ جزء» می گویند؟

جزء ۳۰ قرآن با سوره ی «نبأ» شروع می شود و در اوّل سوره ی نبأ هم کلمه ی «عمّ» قرار دارد؛ به همین دلیل این جزء را «عمّ جزء» می گویند؛ یعنی این جزء با کلمه ی «عمّ» آغاز شده است.

چرا قرآن را به سی جزء تقسیم کرده اند؟

از آن جا که برخی مسلمانان می خواستند هر ماه یک بار کل قرآن را بخوانند، آن را به سی جزء، یعنی به تعداد روزهای ماه تقسیم کرده اند. هر جزء را نیز به چهار حزب تقسیم کرده اند که با این حساب، قرآن ۱۲۰ حزب دارد.

این تقسیم بندی علاوه بر آسان سازی و نظم دادن به تلاوت قرآن، برای کسانی که می خواهند قرآن را حفظ کنند یا با یک نظم مشخص آن را یاد بگیرند، نیز مفید است.

اعجاز قرآن

معجزه چیست؟

معجزه کاری است که مخلوقات از انجام آن عاجز و ناتوانند و فقط پیامبرانند که با اجازه ی خدا می توانند آن را انجام دهند. پیامبران معجزه می کنند تا به مردم بفهمانند از طرف خدا آمده اند و حرف هایی که می زنند، حرف و پیام خداست.

چرا می گویند قرآن معجزه است؟

قرآن معجزه است برای آن که مردم نمی توانند کتابی مانند آن بنویسند. قرآن ویژگی هایی دارد که هر کدام از آن ها می تواند نشانه ی معجزه بودن این کتاب آسمانی باشد؛ از جمله این ویژگی ها زیبایی و دل نشینی عبارات قرآن است؛ حتی کافران روزگار پیامبر (ص) هم از شنیدن آیه های قرآن لذت می بردند. تا کنون هیچ کسی نتوانسته مانند قرآن بگوید و بنویسد. پس از این نظر قرآن معجزه است و معلوم می شود که از طرف خداست. از سوی دیگر قرآن کریم پیش گویی هایی کرده که نشان می دهد این کتاب حرف انسان نیست؛ مثلاً قرآن کریم پیروزی امپراتوری روم و نیز فتح مکه را سال ها قبل از این دو حادثه خبر داد. خبر اوّل در سوره ی روم و خبر دوم در سوره ی فتح آمده است.

آیا قرآن درباره مسائل علمی هم سخنی گفته است؟

از دیگر نشانه های معجزه بودن قرآن بیان برخی مطالب علمی است که سال ها قبل از کشف آن در قرآن آمده است. مثلاً کروی بودن زمین بر اساس برخی آیات قرآن قابل اثبات است. در آیه ی ۴۰ سوره ی معارج از مشرق ها و مغرب ها سخن به میان آمده است. اگر زمین مسطح بود، فقط یک مشرق و یک مغرب داشتیم؛ اما مشرق ها و مغرب ها وقتی ایجاد می شود که با چرخ زمین به دور خورشید در هر زمانی غروب و طلوعی و مشرق و مغربی و در نهایت مشرق ها و مغرب هایی پدید آید.

منظور از شگفتی های عددی قرآن چیست؟

گروهی از دانشمندان بررسی هایی در کلمات قرآن و تعداد آن ها انجام داده اند و به نتیجه های جالبی رسیده اند که می توان از آن ها به عنوان شگفتی های عددی قرآن یاد کرد؛ به عنوان مثال کلمه ی «یوم» به معنی روز به تعداد روزهای سال یعنی ۳۶۵ بار در قرآن به کار رفته و کلمه ی «شهر» به معنی ماه، ۱۲ بار به تعداد ماه های سال در قرآن آمده است. هم چنین دو کلمه ی «حیات» (زندگی) و «موت» (مرگ) که مقابل هم هستند، با حساب کلمات هم خانواده های خود به طور مساوی در قرآن آمده اند. واژه ی «اخ» (برادر) و واژه ی «اخت» (خواهر) نیز به طور مساوی و هر کدام ۴ بار در قرآن به کار رفته اند. کلمات «شیخ» (پیرمرد) و «طفل» (کودک) نیز هر کدام ۴ بار در قرآن آمده است. واژه های «دنیا» و «آخرت» نیز هر کدام ۱۱۵ بار و به طور مساوی در قرآن به کار رفته اند.

سوره ها

سوره به چه معناست؟

سوره در زبان عربی از کلمه ی «سور» گرفته شده و به معنای برج و باروهایی است که در گذشته ها دور تا دور شهر می کشیدند و چون هر سوره تعدادی از آیات را در دل خود جای داده؛ از این نظر مانند حصار شهر است که خانه هایی شهر را در درون خود جای داده؛ به همین دلیل به آن نیز سوره گفته اند.

نام سوره ها چه گونه انتخاب شده است؟

سوره های قرآن کریم در زمان رسول خدا (ص) دارای نام هایی بوده که از طرف خدا مشخص شده اند. گاهی هم خود مردم یا دانشمندان مسلمان برای سوره ها نام هایی انتخاب کرده اند. در هر حال برای انتخاب نام سوره ها - چه نام هایی که خدا قرار داده و چه نام هایی که مردم برگزیده اند - مناسبت های مختلفی وجود داشته که بعضی از آن ها **عبارتند از:**

۱. نام گذاری سوره با توجه به کلمه یا کلماتی که در اوّل یک سوره آمده است؛ مانند سوره ی «قل هو الله احد» که با همین جمله شروع شده است.

۲. نام گذاری با توجه به شخصی که در آن سوره از او سخن گفته شده است؛ مانند سوره ی «یوسف» که در آن قصّه ی حضرت یوسف (ع) آمده و مانند سوره ی لقمان که نصیحت های لقمان در آن آمده است.

۳. نام گذاری سوره با توجه به موضوعی که در آن سوره آمده و در دیگر سوره ها نیامده یا در آن سوره به شکل کامل تری آمده است؛ مانند سوره ی نحل (زنبور عسل) که در آن از این حیوان پر فایده سخن گفته شده است.

بهترین سوره ی قرآن کدام است؟

هر کدام از سوره های قرآن ویژگی مخصوصی دارد که از آن نظر می توان گفت بهترین سوره ی قرآن است؛ مثلاً «قل هو الله احد» از آن نظر که در چهار آیه خدا را به خوبی معرفی کرده، بهترین سوره ی قرآن است. سوره ی یوسف هم به علت این که داستان زندگی حضرت یوسف (ع) را بسیار زیبا و دل نشین بیان می کند، بهترین سوره است. سوره ی عصر هم که راه سعادت ما انسان ها را در چند جمله بیان می کند، می تواند بهترین سوره ی قرآن باشد. البته در یک حدیث، سوره ی حمد برترین سوره ی قرآن شمرده شده است. این هم به علت آن است که سوره ی حمد خلاصه ی همه مطالب قرآن است.

با آن که سوره ی علق اولین سوره ای است که نازل شده، چرا در ترتیب کنونی قرآن، سوره ی «حمد» اولین سوره ی قرآن مجید است؟

ترتیب کنونی قرآن با نظر حضرت محمد (ص) بوده و به فرمان آن حضرت، سوره ی حمد در اوّل قرآن قرار گرفته است. علت این اقدام شاید آن باشد که در سوره ی حمد، اصلی ترین مطالب قرآن بیان شده است. این سوره از خدا و قیامت سخن می گوید و راه درست زندگی را به ما می آموزد. این سوره مانند فهرستی که در اوّل کتاب ها قرار می دهند، اصلی ترین مطالب قرآن را در خود جای داده است.

آخرین سوره ای که بر پیامبر (ص) نازل شد، کدام سوره بود؟

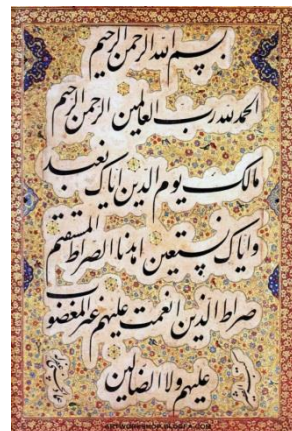
آخرین سوره ای که نازل شد، سوره ی نصر بود. این سوره در مدینه نازل شد و سه آیه دارد. سوره ی نصر، صد و دهمین سوره ی قرآن در ترتیب کنونی قرآن است.

چرا به سوره ی حمد «مادر قرآن» می گوید؟

مادر قرآن ترجمه ی کلمه ی عربی «امّ القرآن» است. درست است که کلمه ی «امّ» به معنای «مادر» است اما «امّ» معناهای دیگری هم دارد. یکی از معانی «امّ» اصل و اساس است. ترجمه ی «امّ القرآن» به «اصل و اساس قرآن» بهتر است. لقب «امّ القرآن» را حضرت محمد (ص) برای سوره ی حمد انتخاب کرده است. برای این که در سوره ی حمد اصلی ترین و اساسی ترین مطالب قرآن آمده، این سوره لقب «امّ القرآن» گرفته است.

سوره ای که به آن «شناس نامه ی خدا» می گویند، کدام است؟

حتماً می دانید که در شناس نامه، مشخصات اصلی افراد را می نویسند. اگر شناس نامه ی کسی را بخوانید، خیلی خوب می توانید او را بشناسید. سوره ای که به عنوان شناس نامه ی خدا شناخته می شود، سوره ی «قل هو الله احد» است. اگر ترجمه ی این سوره را بخوانید، می بینید که تمام آیه های آن به معرفی خدا مربوط می شود. در چندین حدیث از اهل بیت (ع)، این سوره شناس نامه و معرفی کننده ی خدا دانسته شده است.

آیه های نامدار

آیه ی احسان در کدام سوره آمده و درباره چه موضوعی است؟

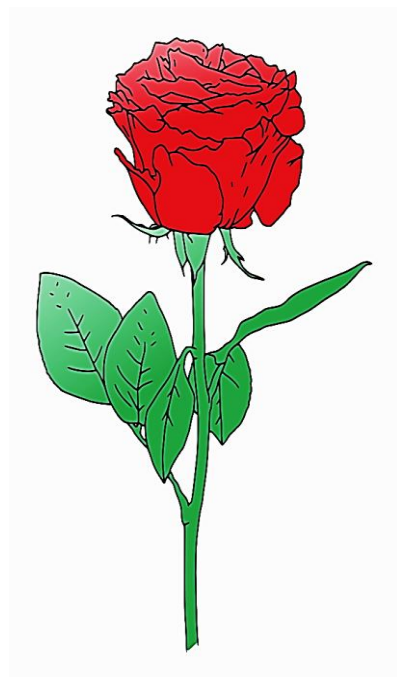
به آیه ی ۹۰ سوره ی نحل، آیه ی احسان می گویند. کلمه ی احسان به معنای نیکی است؛ چون در این آیه خدا مردم را به نیکی و نیکوکاری فرمان می دهد، آن را آیه ی احسان نامیده اند. در آیه ی احسان چنین آمده است: «همانا خدا به عدالت و نیکوکاری و بخشش به خویشاوندان فرمان می دهد و از منکر و رفتار ناپسند و ستم باز می دارد.»

آیه ی انفاق کدام آیه ی قرآن است؟

کلمه ی «انفاق» یعنی دادن بخشی از ثروت خود به فقیران و نیازمندان. به آیه ی ۲۷۴ سوره ی بقره، آیه ی «انفاق» گفته می شود. در این آیه می خوانیم: «کسانی که دارایی های خود را در شب و روز و پنهان و آشکار انفاق می کنند، پاداش آنان نزد پروردگارشان برای آن ها خواهد بود و نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می شوند.»
حضرت علی (ع) چهار درهم داشت. امام (ع) آن چهار درهم را یکی شب، یکی روز، یکی پنهانی و یکی هم آشکار انفاق کرد. بعد از این کار خوب آیه ی ۲۷۴ سوره ی بقره نازل شد و بدون آن که از امام علی (ع) نام ببرد، کار او را ستایش کرد.

منظور از آیه ی «تطهیر» کدام آیه است؟

منظور از آیه ی «تطهیر» آیه ی ۳۳ سوره ی احزاب است. در این آیه می خوانیم: «خدا اراده کرده که ناپاکی و پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و شما را از هر نظر پاک سازد.» کلمه ی تطهیر به معنی «پاک کردن» است. چون خدا در آیه ی ۳۳ سوره ی احزاب، از پاکی اهل بیت (ع) سخن گفته، آن را آیه ی «تطهیر» نامیده اند. بر اساس حدیث های زیادی که شیعه و سنی از پیامبر (ص) نوشته اند. منظور از اهل بیت (ع) در این آیه، حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س) و امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و بقیه ی امامان هستند.

آیه ی «صلح» کدام آیه است؟

منظور از آیه ی «صلح»، آیه ی ۹ سوره ی حجرات است. کلمه ی «صلح» در زبان عربی به معنی سازش و آشتی است. در آیه ی ۹ سوره ی حجرات می خوانیم: «اگر دو گروه از مؤمنان با هم به جنگ پرداختند، بین آن دو گروه صلح و آشتی برقرار سازید.» بر اساسی این آیه هر گاه دو گروه از مسلمانان به جنگ مشغول شدند، دیگران وظیفه دارند آن ها را با هم آشتی بدهند و نگذارند خون ریزی در بین آنان ادامه پیدا کند.

آیه ی «صلوات» کدام آیه است؟

به آیه ی ۵۶ سوره ی احزاب که به صلوات فرستادن خدا و فرشتگان بر پیامبر مربوط می شود، آیه ی «صلوات» می گویند. در این آیه خدا به مؤمنان فرمان می دهد که آن ها هم بر پیامبر (ص) درود و صلوات بفرستند. ترجمه ی آیه چنین است: «خدا و فرشتگانش بر پیامبر (ص) درود می فرستند. ای کسانی که ایمان آورده اید، بر او درود فرستید و از فرمانش به خوبی پیروی کنید.» حتماً شما هم شنیده اید که در مسجدها، مردم بعد از خواندن این آیه، صلوات می فرستند و می گویند: «اللهم صل علی محمد و آل محمد.» برای ذکر صلوات، ثواب های زیادی شمرده شده است. هر گاه نام پیامبر (ص) برده می شود، خوب است که صلوات بفرستیم. رسول خدا (ص) فرموده است: «بخیل ترین مردم کسی است که وقتی نام من برده می شود، بر من صلوات نفرستد.»

قراأت و حفظ قرآن

برای درست خواندن قرآن چه کارهایی باید انجام داد؟

بهترین اقدام برای درست خواندن قرآن شرکت در کلاس های قرآن و بهره مندی از تجربه و دانش استادانی است که این کلاس ها را تشکیل می دهند. آنان با روش های موثق خود درست خواندن قرآن را به شما می آموزند. اما در کنار استفاده از کلاس های قرآن توجه به این دو نکته نیز به درست خوانی قرآن بسیار کمک می کند:

۱. سوره هایی را که می توانید بخوانید، از روی قرآن بخوانید؛ مثلاً اگر خواستید شب ها قبل از خواب، سوره ی قل هو الله احد و ناس و فلق و بعضی دیگر از سوره ها را بخوانید، آن ها را از روی قرآن بخوانید. این کار باعث می شود چشم شما به خط قرآن عادت کند و خواندن قرآن برای شما آسان تر شود.

۲. اگر نوار قرآن در اختیار دارید، حتماً گوش بدهید. مخصوصاً اگر توانستید، هنگام گوش دادن به قرآن، آن را جلوی چشم خود باز کنید.

چرا قاریان قرآن، قبل از خواندن قرآن می گویند: «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم»؟

جمله ی «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» یعنی «پناه می برم به خدا از شرّ شیطان رانده شده» در آیه ی ۹۸ سوره ی نمل، خدا از ما خواسته که قبل از خواندن قرآن به او پناه ببریم. در این آیه می خوانیم: «هنگامی که قرآن می خوانی، از شرّ شیطان رانده شده به خدا پناه ببر.»

چرا قاریان قرآن، در پایان می گویند: «صَدَقَ اللهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ»؟

جمله ی «صَدَقَ اللهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ» یعنی «راست گفت خدای بلند مرتبه ی بزرگ». کسی که قرآن می خواند و در پایان این جمله را می گوید، ایمان خود را به سخن پروردگار نشان می دهد. او می خواهد به خدا بگوید: «خدایا، همه ی سخنان تو راست است و من به قرآنی که تو فرستاده ای، ایمان دارم».

خواندن کدام یک از سوره های قرآن ثواب زیادی دارد؟

خواندن تمام سوره های قرآن ثواب زیادی دارد. قرآن مانند سفره ی بزرگی است که برای روح ما غذای خوش مزه و مفیدی در آن نهاده اند. از هر کدام که مصرف کنیم، برایمان خوب و مفید است. قرآن کتابی نیست که فقط به خواندن برخی از سوره های آن اکتفا کنیم. باید همه ی سوره های قرآن را خواند و از درس های آموزنده ی همه ی این کتاب استفاده کرد. سوره ی کوثر، حمد، ابراهیم، عنکبوت، یوسف و بقیه ی سوره های قرآن، هر کدام درس ها و پندهایی دارند که خواندنشان لازم است و ثواب زیادی هم دارد.

چرا به ماه رمضان، «بهار قرآن» می گویند؟

«بهار قرآن» نامی است که حضرت محمد (ص) برای ماه رمضان انتخاب کرده است. آن بزرگوار فرموده است: «هر چیزی بهاری دارد و بهار قرآن ماه رمضان است.» علت این نام گذاری شاید آن باشد که مردم در ماه رمضان آمادگی بیشتری برای پذیرش حرف های قرآن دارند. آنان در این ماه روزه می گیرند و بیشتر از ماه های دیگر سال، از گناه دوری می کنند.

به همین خاطر نور قرآن بهتر و بیشتر دل آنان را روشن می کند. یعنی همان طور که در بهار، درختان شکوفه می کنند و سبزه ها جوانه می زنند و باران های پی در پی زمین مرده را زنده می کنند، در ماه رمضان نیز دل مردم به برکت قرآن زنده می شود و گل های ایمان در قلب آدم ها شکفته می شود. علت دیگر این نام گذاری آن است که در ماه رمضان، خواندن یک آیه از قرآن ثواب خواندن همه ی قرآن را دارد. برای همین است که می بینید مردم در این ماه بیشتر قرآن می خوانند تا ثواب بیشتری ببرند. همان طور که در بهار، همه جا پر از سبزه و شکوفه می شود، در بهار قرآن نیز از خیلی خانه ها صدای قرآن خواندن می آید و جلسات قرائت و تفسیر قرآن رونق می گیرد.

بهتر است چه سوره هایی را برای آن ها که از دنیا رفته اند، بخوانیم؟

خواندن سوره های «الرحمان»، «یس»، «جمعه»، «قدر»، «قل هو الله احد»، «ناس»، «فلق»، «ملک» و نیز خواندن «آیه الکرسی» برای از دنیا رفته ها خیلی ثواب دارد. البته اگر سوره ها و آیه های دیگر قرآن را نیز بخوانید و به روح آنان هدیه کنید، باز هم کار خوبی کرده اید. آن ها از دریافت این هدیه های نورانی خیلی خوش حال می شوند.

برای حفظ قرآن باید چه کارهایی انجام داد؟

بهترین اقدام برای حفظ قرآن کریم شرکت در جلسات حفظ قرآن و استفاده از تجربه ی معلّم دل سوز این جلسات است؛ اما اگر خودتان خواستید به حفظ قرآن پردازید، به این نکات توجه کنید:

۱. در این کار پیوسته از خدا یاری بجوئید.
۲. سعی کنید همیشه مخصوصاً هنگام حفظ قرآن با وضو باشید.
۳. حفظ قرآن را از سوره های کوچک آخر قرآن شروع کنید.
۴. مواظب باشید عبارت های قرآن را اشتباه به خاطر نسپارید.
۵. به طور مرتب آن چه را حفظ کرده اید، دوره کنید.
۶. در کار حفظ قرآن، صبور باشید.
۷. هر بخشی را که می خواهید حفظ کنید، نوارش را هم گوش بدهید.
۸. از برادر یا خواهر یا یکی از دوستان خود بخواهید آن چه را حفظ کرده اید، از شما پرسند.
۹. با مشورت بزرگ ترها یکی از کتاب هایی که درباره ی حفظ قرآن نوشته شده، انتخاب کنید و بخوانید.
۱۰. معنی آیه هایی را که حفظ می کنید، یاد بگیرید.

ترجمه و تفسیر قرآن

چرا قرآن به زبان عربی است؟

از آن جا که اولین کسانی که قرآن را می شنیدند، مردم عرب زبان بودند، قرآن به زبان عربی نازل شده است. اگر حضرت محمد (ص) کتابی می آورد که مثلاً به زبان انگلیسی بود، آیا می توانست مردم را به راه راست هدایت کند؟ اگر قرآن عربی نبود، پیامبر (ص) حتی نمی توانست مردم اطراف خودش را با آن هدایت کند. در آیه ی ۴۴ سوره ی فصلت می خوانیم: «اگر این قرآن را به زبان عجمی (غیر عربی) می فرستادیم، می گفتند چرا آیاتش روشن و آشکار نیست. آیا قرآن عجمی بر پیامبر عرب باید نازل شود؟»

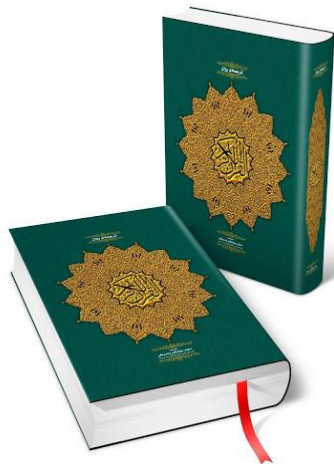
گذشته از این زبان عربی، زبان دقیق و ظریف است و از بهترین زبان های دنیاست. خدای بزرگ این زبان را برای قرآن برگزیده تا حرف های خودش را با دقیق ترین جملات به مردم برساند.

چه کسی کلّ قرآن را به فارسی ترجمه کرده است؟

قرآن کریم بارها به زبان فارسی ترجمه شده و بسیاری از مترجمان ایرانی موفق شده اند کلّ قرآن را به فارسی ترجمه کنند. اکنون بیش از پانصد ترجمه ی فارسی قرآن وجود دارد. از بین ترجمه های جدید قرآن می توانیم به ترجمه علی موسوی گرمارودی، ترجمه ی محمد مهدی فولادوند، ترجمه آیه الله ناصر مکارم شیرازی، ترجمه ی دکتر سید جلال الدین مجتبوی، ترجمه ی عبدالمحمد آیتی، ترجمه ی طاهره صفارزاده و ترجمه ی مرکز فرهنگ و معارف قرآن اشاره کرد. مصطفی رحماندوست نیز در حال ترجمه کردن قرآن برای نوجوانان است که جزء اول و جزء سی ام این ترجمه توسط انتشارات محراب قلم چاپ شده است.

تفسیر قرآن چیست؟

تفسیر یعنی توضیح دادن و معنا کردن دقیق آیه های قرآن. به کسی که قرآن را تفسیر می کند، مفسّر می گویند. کار مفسّر شبیه کار معلّم هاست که کتاب درسی را به دانش آموزان یاد می دهند و همه ی جمله های درس را خوب معنا می کنند. یک مفسّر قرآن معنای دقیق هر آیه را بیان می کند، ارتباط آن را با آیه های دیگر روشن می سازد و درباره ی کلمه های هر آیه توضیح می دهد. مفسّر قرآن، درباره ی زمان و مکان نزول آیه ها نیز سخن می گوید.

اولین مفسر قرآن چه کسی بود؟

اولین کسی که به تفسیر و توضیح آیه های قرآن پرداخت، حضرت محمد (ص) بود. پیامبر (ص) از طرف خدا وظیفه داشت هم آیه های قرآن را برای مردم بخواند، هم معنای درست سخنان خدا را برای مردم روشن کند. در آیه ی ۴۴ سوره ی نحل آمده است: «ما قرآن را به سوی تو فرستادیم تا آن چه را به سوی مردم نازل شده، برای آن ها روشن سازی.»

چرا امامان این قدر سفارش کرده اند به معنای آیه های قرآن فکر کنیم؟

قرآن برای هدایت و راهنمایی انسان هاست. بهره مندی از راهنمایی های قرآن وقتی ممکن است که ما معنای آیه ها را بفهمیم و به سخن خدا خوب فکر کنیم. البته اگر کسی قرآن بخواند ولی معنای آن را نفهمد، نیز ثواب می برد؛ ولی استفاده ی کامل از قرآن زمانی ممکن خواهد بود که معنای آن را هم بفهمیم و درباره ی هر کدام از آیه ها خوب فکر کنیم. امام رضا (ع) در سفر به خراسان، شب ها در بستر خود قرآن می خواند و هر گاه به آیه ای می رسید که به بهشت یا جهنم مربوط می شد، گریه می کرد و از خدا بهشت می خواست و از آتش جهنم به خدا پناه می برد. این حالت امام رضا (ع) برای آن بود که درباره ی آیه های قرآن خوب فکر می کرد.

برای فهمیدن معنای قرآن چه باید کرد؟

کوتاه ترین راه برای آشنایی با معنای آیه های قرآن، مطالعه ی ترجمه های خوب قرآن کریم است. هر آیه ای که خواندید، می توانید بلافاصله ترجمه اش را نیز مطالعه کنید تا معنای دقیق آیه را بفهمید. اما اگر دوست دارید بدون استفاده از ترجمه ها، خودتان با معنای قرآن آشنا شوید، باید زبان عربی را خوب بیاموزید. هر چه با این زبان آشنایی بیشتری پیدا کنید، در فهم آیه های قرآن موفق تر خواهید بود.

احکام شرعی مرتبط با قرآن

آیا می‌توانیم بدون وضو به قرآن دست بزنیم؟

اگر بدون وضو به جلد قرآن یا کناره‌های صفحه‌های قرآن - که چیزی روی آن نوشته نشده - دست بزنیم، اشکالی ندارد؛ اما برای دست زدن به آیه‌های قرآن حتماً باید وضو داشته باشیم. البته اگر حواستان نبود و بی وضو به آیه‌های قرآن دست زدید، نگران نباشید؛ شما عمداً این کار را نکرده‌اید؛ بنابراین گناهی بری شما نوشته نمی‌شود. بهتر است موقع خواندن قرآن همیشه با وضو باشید؛ زیار هم ثواب می‌برید و هم راحت می‌توانید به آیه‌های قرآن دست بزنید.

آیا باز گذاشتن قرآن گناه است؟

گاهی انسان هنگام خواندن قرآن، برای یکی دو دقیقه آن را باز می‌گذارد تا برگردد و بقیه‌ی آن را بخواند. در این صورت اگر قرآن سر راه و زیر پای کسی نباشد، باز گذاشتن آن اشکالی ندارد. ولی اگر قرآن سر راه باشد و باز بماند و به آن بی‌احترامی شود، این کار گناه دارد. در هر حال باز گذاشتن قرآن به تنهایی گناه نیست.

آیه‌هایی که هنگام خواندن یا شنیدن آن‌ها باید سجده کرد، کدامند؟
چهار آیه در قرآن وجود دارد که هر گاه یکی از آن‌ها را بخوانیم یا به آن گوش دهیم، باید فوراً سر به سجده بگذاریم. این آیه‌ها عبارتند از:

۱. آیه‌ی ۱۵ سوره‌ی سجده
۲. آیه‌ی ۳۷ سوره‌ی فصلت
۳. آیه‌ی ۶۲ سوره‌ی نجم
۴. آیه‌ی ۱۹ سوره‌ی علق

خداشناسی قرآنی

خدا کیست؟

خدا، آفریننده ی جهان و اداره کننده و فرمانروای حقیقی آن است. در آیه ی ۳۲ سوره ی ابراهیم می خوانیم: «خدا همان کسی است که آسمان ها و زمین را آفرید و آبی از آسمان فرو فرستاد و با آن، میوه هایی را برای روزی شما (از زمین) بیرون آورد و ...»
برای آن که خدا را بهتر بشناسیم، او قرآن را در اختیار ما قرار داده است. قرآن کریم، خدا را آفریننده ی جهان، مهربان، بخشنده، دانا، قوی، روزی دهنده، کامل و آگاه از همه چیز معرفی کرده است.

از کجا بفهمیم خدا وجود دارد؟

ما از دیدن یک تابلوی زیبا می فهمیم نقاش ماهری آن را کشیده است. اگر یک ساختمان بزرگ را ببینیم، می فهمیم یک مهندس با تجربه بوده آن را ساخته است. اگر لباس قشنگی را در مغازه ای ببینیم، شک نمی کنیم که خیاط هنرمندی آن را دوخته است. آیا از دیدن ماه، خورشید، ستاره ها، کوه ها، رودها و دیگر موجودات این جهان، نمی فهمیم خدایی هست که آن ها را آفریده است؟! همان طور که با دیدن ردپای یک انسان، می فهمیم انسانی از آن جا عبور کرده، با دیدن شگفتی های جهان نیز می فهمیم که یک آفریدگار توانا، همه ی آن ها را آفریده است.

آیا خدا را می توان دید؟

قرآن کریم دیدن خدا را غیر ممکن می داند و در آیه ی ۱۰۳ سوره ی انعام می فرماید: «چشم ها او را نمی بینند؛ ولی او چشم ها را می بیند.» چشم ما انسان ها چیزی را می بیند که جسم باشد و پس از برخورد نور به آن و برگشت نور به چشم دیده شود؛ مثلاً وقتی شما یک درخت را می بینید، در حقیقت نوری بر درخت تابیده و به چشم شما رسیده که توانسته اید آن را ببینید و چون خدا جسم نیست، هرگز نمی توانیم او را ببینیم.

آیا خدا هم بالاخره خواهد مُرد؟

خدایی که قرآن به ما معرفی می کند. خدایی قوی، بی نیاز و آسیب ناپذیر است. در آیه ی ۵۸ سوره ی فرقان می خوانیم: «تکیه کن بر خدای زنده ای که هرگز نمی میرد.» خدا نه بیمار می شود، نه زخمی و نه به هیچ وسیله ای آسیب می بیند. او آفریننده ی جهان است و هرگز نمی میرد. او آفریننده ی مرگ و زندگی است و هرگز نخواهد مُرد.

آیا خدا ما را دوست دارد؟

اگر کمی فکر کنیم، می بینیم خدا نعمت های زیادی به ما داده است. او به ما چشم داده، گوش داده، دست و پا و دهان و دندان داده، عقل و هوش داده و صدها نعمت دیگر به ما بخشیده است. اگر خدا ما را دوست نداشت، آیا این همه نعمت به ما می داد؟ اگر او ما را دوست نداشت، آیا حضرت محمد (ص) را برای راهنمایی ما می فرستاد؟ اگر ما را دوست نداشت، آیا به ما اجازه می داد هر وقت خواستیم با او حرف بزنیم؟ در آیه ی ۶۴ سوره ی یوسف می خوانیم: «خدا مهربان ترین مهربانان است.» او از همه مهربان تر است و بیش از هر کسی به ما علاقه دارد و دوستان دارد.

قرآن و چهارده معصوم(ع)

چرا پیامبر (ص) فرموده است: «علی با قرآن است و قرآن با علی است»؟

اگر به زندگی حضرت علی (ع) نگاه کنیم، معنی این سخن پیامبر (ص) خیلی خوب روشن می شود. امیر مؤمنان علی (ع) همیشه به یاد خدا بود. شب ها به دعا و مناجات با پروردگار می پرداخت. به فقیران کمک می کرد. برای بچه ای یتیم غذا می برد و آن ها را نوازش می کرد. با ستمگران می جنگید و مظلومان را یاری می داد. اهل کار و تلاش بود. حسود و متکبر و خودخواه نبود. با آن که خیلی قوی بود، به کسی زور نمی گفت. هرگز حرف زشت نمی زد و از دروغ بدش می آمد. به قولش عمل می کرد و مردم را دوست داشت. خلاصه آن که امام علی (ع) به همه ی آیه های قرآن عمل می کرد. او قرآن را چراغ زندگی خود کرده بود و همواره با قرآن بود. اگر کسی می خواست بفهمد قرآن چه راهی را نشان می دهد، می توانست به کارهای حضرت علی (ع) نگاه کند.

آیا در قرآن آیه ای هست که مربوط به امام زمان باشد؟

قرآن کریم به طور صریح از امام زمان نام نبرده؛ ولی به نوشته ی دانشمندان مسلمان، بیش از دویست آیه ی قرآن مربوط به آن حضرت است که برای نمونه از دو آیه ی زیر یاد می کنیم:

۱. آیه ی ۱۰۵ سوره ی انبیاء: «به راستی در زبور پس از تورات نوشته ایم که زمین را بندگان شایسته ی من به ارث می برند.» این آیه به حضرت مهدی (عج) مربوط می شود که بر تمام کره ی زمین حکومت خواهد کرد.

۲. آیه ی ۵ سوره ی قصص: «ما می خواهیم بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان زمین قرار دهیم.» این آیه نیز به قیام حضرت مهدی (عج) و پیروزی جهانی آن بزرگوار اشاره دارد.

دانستی های قرآن

کلمه ی «الله» چند بار در قرآن آمده است؟

کلمه ی «الله» ۲۶۹۹ بار در قرآن کریم آمده است. این کلمه یکی از کلمه هایی است که بسیار در قرآن تکرار شده است. این تکرار به خاطر اهمیت ایمان به خدا و تأثیر یاد او در زندگی است.

الله

نام حضرت محمد (ص) چند بار در قرآن آمده است؟

نام پیامبر (ص) پنج بار در قرآن آمده است که چهار بار با عنوان «محمد» و یک بار هم با عنوان «احمد» از ایشان یاد شده است. نام «محمد» در آیه های ۱۴۴ سوره ی آل عمران، ۴۰ سوره ی احزاب، ۲ سوره ی محمد و ۲۹ سوره ی فتح آمده و نام «احمد» در آیه ی ۶ سوره ی صف آمده است.

نام کدام پیامبر بیشتر در قرآن آمده است؟

نام حضرت موسی (ع) بیش از دیگر پیامبران در قرآن آمده است. نام این پیامبر خدا ۱۳۶ بار در قرآن آمده است. زندگی موسی (ع) و سرگذشت قوم آن حضرت، یعنی مردم یهود، درس های بسیار آموزنده ای دارد. خدا در سوره های مختلفی از مردم یهود و نافرمانی آنان از موسی (ع) سخن گفته تا ما خطاهای آنان را تکرار نکنیم.

کدام سوره بدون بسم الله شروع می شود؟

سوره ی نهم قرآن یعنی سوره ی توبه «بسم الله» ندارد. «بسم الله الرحمن الرحيم» یعنی به نام خداوند بخشنده ی مهربان. این جمله درباره ی رحمت و مهربانی خداست؛ چون سوره ی توبه با اعلام بیزاری از مشرکان و بت پرستان آغاز می شود و بیانگر خشم خدا به آنان است، بسم الله که آیه ی رحمت و مهربانی است، در اوّل آن نیامده است. شاید خدا با این کار می خواسته به مردم بفهماند که من آن قدر از بت پرستان خشمگینم که «بسم الله» اوّل سوره ها را در این سوره نمی آورم و سوره را با آیه ی رحمت شروع نمی کنم.

کدام سوره ی قرآن دو «بسم الله» دارد؟

سوره ی نمل تنها سوره ای است که دو «بسم الله الرحمن الرحيم» دارد. در این سوره یک بار در اوّل سوره و یک بار هم در آیه ی ۳۰، جمله ی «بسم الله الرحمن الرحيم» آمده است. «بسم الله الرحمن الرحيم» در آیه ی ۳۰، مربوط به نامه ی حضرت سلیمان است که با نام خدا شروع شده است.

بزرگ ترین و کوچک ترین سوره ی قرآن کدام است؟

بزرگ ترین سوره ی قرآن، بقره با ۲۸۶ آیه و کوچک ترین سوره ی قرآن، کوثر با ۳ آیه است. «بقره» به معنای گاو ماده و «کوثر» به معنای خیر بسیار است. سوره ی بقره در مدینه و سوره ی کوثر در مکه نازل شده است. سوره ی بقره، دومین سوره ی قرآن و سوره ی کوثر، صد و هشتمین سوره ی قرآن است.

بزرگ ترین و کوچک ترین آیه ی قرآن کدام است؟

بزرگ ترین آیه ی قرآن آیه ی ۲۸۲ سوره ی بقره است که تقریباً یک صفحه است. کوچک ترین آیه ی قرآن نیز آیه ی ۶۴ سوره ی الرحمن است که تنها از یک کلمه یعنی «مدهامتان» تشکیل شده است.

درسهای از قرآن

چرا قرآن در آیه های فراوانی، از خورشید و ماه و ستاره ها و دیگر آفریده های خدا یاد می کند؟

یکی از بهترین راه های شناخت خدا توجّه به آفریده های او و شگفتی های جهان آفرینش است. همان طور که ما با دیدن یک نقّاشی زیبا می فهمیم نقّاش ماهری آن را کشیده، از تماشای جهان آفرینش هم می فهمیم خدای دانا و مهربانی وجود دارد. برای همین است که قرآن، ما را به فکر کردن درباره ی طبیعت فرا می خواند؛ مثلاً در سوره ی غاشیه می گوید: «آیا به شتر نگاه نمی کنند که چه طور آفریده شده است؟! و به آسمان نمی نگرند که چه گونه برافراشته گشته است؟! و به کوه ها که چه گونه در جای خود قرار گرفته اند؟! و زمین که چه گونه گسترده و هموار گشته است؟»

اهمیت نماز از نظر قرآن چیست؟

چون نماز ستون دین است و عبادت بسیار مهمی است، این کتاب بزرگ در ده ها آیه درباره ی آن سخن گفته و مردم را به آن توجه داده است. در آیه ی ۴۵ سوره ی عنکبوت می خوانیم: «نماز را به پا دار که نماز انسان را از کار زشت و ناپسند باز می دارد.» در آیه ی ۳ سوره ی بقره هم یکی از ویژگی های آدم های پرهیزکار، نماز خواندن دانسته شده است. قرآن کریم در بعضی آیه های خود نیز آدم هایی را که نماز را سبک می شمردند، سرزنش کرده است. مثلاً در آیه ی ۴ و ۵ سوره ی ماعون فرموده است: «پس وای بر نمازگزارانی که در نماز خود سهل انگاری می کنند.» امام صادق (ع) در توضیح این آیه و معنی سهل انگاری فرموده است: «یعنی آن که بدون عذر، نماز را از اوّل وقتش عقب بیندازند.»

چرا در قرآن این همه قصه آمده است؟

قرآن، کتاب هدایت و راهنمایی انسان هاست. یکی از بهترین راه های هدایت نیز بیان زندگی پیامبران و انسان های نیکوکار است. وقتی قصه ی زندگی آدم های خوب را می خوانیم، می توانیم کارهای خوب آن ها را الگوی خودمان قرار دهیم. البته قرآن قصه ی زندگی بعضی از آدم های گناه کار را هم گفته و سرانجام تلخ و عبرت آموز آنان را هم بیان کرده تا ما خطاهای آنان را تکرار نکنیم و بدانیم دشمنی و مخالفت با خدا عاقبت بدی دارد. پس دلیل این که قرآن قصه های زیادی دارد، راهنمایی و هدایت انسان هاست.

قرآن و ادبیات فارسی

قرآن کریم چه تأثیری بر شعر و ادبیات کشور ما داشته است؟

قرآن کریم تأثیر فراوانی بر شعر شاعران ایران و نوشته های ادیبان کشورمان داشته است. داستان های قرآن کریم، پیام های زندگی ساز قرآن و تشبیهات و مثل های قرآن و در آثار شاعران و نویسندگان کشورمان به فراوانی آمده است. یکی از پیام های قرآن این است که ما هر کار خوب و بدی انجام دهیم، نتیجه ی آن را در همین دنیا هم می بینیم. برخی از شاعران کشورمان درباره ی این پیام قرآنی چنین گفته اند:

آیا حافظ نیز در سرودن شعرهای خود از قرآن بهره برده است؟

حافظ هم مانند دیگر شاعران بزرگ ایران از قرآن کریم در اشعارش استفاده ی زیادی کرده است. همان طور که شعرهای او نشانی می دهد، وی علاقه ی فراوانی به قرآن داشته و در حفظ و قرائت قرآن بسیار کوشا بوده است. وی در شعری می گوید:

عشقت رسد به فریاد گر خود بسان حافظ قرآن ز بر بخوانی در چارده روایت

در این بیت او خود را حافظ قرآن معرفی می کند؛ یعنی می تواند قرآن را از بر (از حفظ) بخواند. وی در جای دیگری نیز می گوید:

هیچ حافظ نکند در خم محراب فلک این تنعم که من از دولت قرآن کردم

معنی این شعر آن است که من به برکت قرآن، از نعمت های بسیاری در جهان برخوردار شدم.

آیا سعدی هم در گلستان و بوستان از آیه های قرآن استفاده کرده است؟

سعدی نیز از شاعران و نویسندگان بزرگی است که در نوشته هایش از آیه های قرآن استفاده کرده است. مثلاً او وقتی حرف یکی از دانشکندان را درباره ی زشتی پرخوری نقل می کند، به دنبال آن آیه ی ۳۱ سوره ی اعراف را می آورد که: «كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لَا تُسْرِفُوا»؛ بخورید و بیاشامید ولی اسراف و زیاده روی نکنید. بعد هم این شعر را می گوید:

نه چندان بخور کز دهانت بر آید نه چندان که از ضعف جانت بر آید

خدا به ما بخشید
کتاب قرآن را
خودش به ما آموخت
مطالب آن را
روان و آسان است
لطیف و شیرین است
پر از پیام و پند
کتاب دین، این است

دیروز من یک شعر زیبا
درباره ی قرآن سرودم
یک در به سوی روشنایی
در پیش چشمانم گشودم
در پشت در دیدم که باغی است
باغی که سرشار از بهار است
سی چشمه دارد در دل خود
هر چشمه در یک سبزه زار است

من آرزو دارم که روزی
مثل پدر قرآن بخوانم
در گوشه ای بنشینم آرام
از قصه های آن بخوانم

صد و چهارده باغ
همه کنار هم
پر از گل و ریحان
همه خوش و خرم

رفتم میان باغ گشتم
دیدم که قلبم آسمان شد
از عطر گل های بهاری
روحم دوباره شادمان شد

من خوب می دانم که قرآن
از هدیه های آسمان است
هر حرف زیبایی که دارد
حرف خدای مهربان است

هزار و یک نکته
از آن می آموزم
چو با من است قرآن
همیشه پیروزم

از میوه های باغ خوردم
روشن شدم مانند خورشید
چیدم هزاران غنچه و گل
من از درخت سبز توحید

قرآن برایم مثل باغی است
باغی پر از گل های خوش بو
باید همیشه دوست باشم
مانند یک پروانه با او

چه نعمت خوبی!
چه نور زیبایی!
چه عطر خوش بویی!
عجب سخن هایی!

این شعر را وقتی که گفتم
قرآن خود را باز کردم
بوی بهشت آمد ز قرآن
در آسمان پرواز کردم

«افسانه شعبان نژاد»

«سید محمد مهاجرانی»

«جعفر ابراهیمی»